Mamadaliyeva Muslima Komiljon qizi
Namangan davlat universiteti

YANGI O‘ZBEKISTON: TABIAT GO‘ZALLIGI VA TARAQQIYOTI (TASVIRIY SAN’AT VA BADIIY TA’LIM NIGOHIDA)

DOI: https://doi.org/10.5281/zenodo.24201231

Annotatsiya. Mazkur maqolada Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ekologik islohotlar, jumladan, “Yashil makon” umummilliy loyihasi, Orolbo‘yi mintaqasini ekologik jihatdan sog‘lomlashtirish hamda “yashil” iqtisodiyotga o‘tish jarayonlari tabiat go‘zalligi va mamlakat taraqqiyoti uyg‘unligi nuqtayi nazaridan yoritiladi. Shuningdek, ona tabiat obrazining o‘zbek tasviriy san’atidagi badiiy talqini, manzara janrining ekologik madaniyatni shakllantirishdagi ahamiyati hamda bo‘lajak rassom-pedagoglarni tayyorlashda plener mashg‘ulotlari va mavzuli kompozitsiyadan foydalanish imkoniyatlari tahlil qilinadi.

Kalit so‘zlar: Yangi O‘zbekiston, tabiat go‘zalligi, ekologiya, yashil iqtisodiyot, “Yashil makon”, tasviriy san’at, manzara janri

Kirish

Inson va tabiat o‘rtasidagi o‘zaro munosabat har qanday davrda jamiyat taraqqiyoti va insoniyat farovonligini belgilovchi muhim omillardan biri bo‘lib kelgan. Bugungi globallashuv sharoitida iqlim o‘zgarishi, suv resurslari tanqisligi, cho‘llanish, atrof-muhit ifloslanishi va biologik xilma-xillikning qisqarishi kabi ekologik muammolar tabiatni muhofaza qilish masalasining dolzarbligini yanada oshirmoqda. Shu bois tabiatni asrash nafaqat ekologik, balki ijtimoiy, ma’naviy va madaniy ahamiyatga ega bo‘lgan ustuvor vazifalardan biriga aylanmoqda.

Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan islohotlarda ekologik barqarorlikni ta’minlash, tabiiy resurslardan oqilona foydalanish va aholi uchun qulay atrof-muhit yaratishga alohida e’tibor qaratilmoqda. Jumladan, 2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasida (PF–60-son, 2022-yil 28-yanvar) suv resurslarini boshqarish tizimini takomillashtirish, suvni tejash va undan samarali foydalanish muhim vazifalar sifatida belgilangan. Shuningdek, 2023-yilda qabul qilingan O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasining 49-moddasida fuqarolarning qulay atrof-muhitga ega bo‘lish huquqi, 62-moddasida esa atrof-tabiiy muhitga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lish majburiyati mustahkamlangan.

Tabiat go‘zalligini asrash va uni kelajak avlodlarga bezavol yetkazish masalasida tasviriy san’atning ham o‘ziga xos o‘rni mavjud. Xususan, manzara janri orqali tabiatning betakror go‘zalligi, ranglar uyg‘unligi va tabiiy muhitning badiiy ifodasi namoyon bo‘ladi. Shu jihatdan, bo‘lajak rassom-pedagoglarda ekologik tafakkur va estetik dunyoqarashni shakllantirish, plener mashg‘ulotlari hamda mavzuli kompozitsiyalar vositasida tabiatga mehr va mas’uliyat hissini rivojlantirish muhim pedagogik ahamiyat kasb etadi.

Mazkur maqolaning maqsadi — Yangi O‘zbekistonda tabiatni muhofaza qilish va mamlakat taraqqiyoti o‘rtasidagi o‘zaro uyg‘unlikni tahlil qilish, shuningdek, ushbu jarayonda tasviriy san’at, xususan, manzara janri va badiiy ta’limning ekologik madaniyatni shakllantirishdagi ahamiyatini ilmiy jihatdan yoritishdan iborat.

1. Ekologik islohotlar – taraqqiyotning ajralmas qismi

Tabiatni muhofaza qilish, ekologik muvozanatni saqlash va tabiiy resurslardan oqilona foydalanish Yangi O‘zbekistonning barqaror taraqqiyotini ta’minlashda muhim ahamiyat kasb etadi. So‘nggi yillarda mamlakatimizda ekologik xavfsizlikni mustahkamlash, yashil hududlarni kengaytirish, atrof-muhit sifatini yaxshilash hamda iqlim

o‘zgarishining salbiy oqibatlarini yumshatishga qaratilgan qator chora-tadbirlar amalga oshirilmoqda. Ushbu jarayonlarning muhim yo‘nalishlaridan biri 2021-yilda boshlangan “Yashil makon” umummilliy loyihasidir. Mazkur loyiha orqali aholi yashash joylarida daraxt va butalar ekish, yangi bog‘lar tashkil etish, mavjud yashil hududlarni kengaytirish va ekologik muhitni yaxshilash ko‘zda tutilgan.

Ekologik barqarorlikni ta’minlashda suv va energiya resurslaridan samarali foydalanish ham alohida o‘rin tutadi. Ayniqsa, sug‘oriladigan dehqonchilikka asoslangan hududlarda suvni tejovchi texnologiyalarni joriy etish, tomchilatib sug‘orish tizimlarini kengaytirish va suv resurslarini boshqarish mexanizmlarini takomillashtirish dolzarb vazifalardan hisoblanadi. Shu bilan birga, quyosh va shamol energiyasidan foydalanish imkoniyatlarini kengaytirish mamlakat energetika tizimining ekologik jihatdan barqaror rivojlanishiga xizmat qiladi.

O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi PQ–436-son qarori bilan 2030-yilgacha “yashil” iqtisodiyotga o‘tish bo‘yicha strategik maqsadlar belgilangan. Jumladan, qayta tiklanuvchi energiya manbalari ishlab chiqarish quvvatini 15 GVtga oshirish, ularning elektr energiyasi ishlab chiqarishdagi ulushini 30 foizdan yuqoriga yetkazish, energiya sarfini kamaytirish hamda suvdan foydalanish samaradorligini oshirish nazarda tutilgan. Mazkur vazifalar iqtisodiy taraqqiyot bilan ekologik xavfsizlikni uyg‘unlashtirishga qaratilgan.

Tansiqboyev ijodida tabiat va inson bunyodkorligi o‘rtasidagi munosabat ham muhim mavzulardan biri hisoblanadi. Uning “O‘zbekistonda bahor”, “Paxtani sug‘orish”, “Qayroqqum GESi tongi”, “Chorvoq qurilishida” kabi asarlarida tabiiy muhit va inson mehnati bir butun badiiy mazmun sifatida namoyon bo‘ladi. Xususan, “Qayroqqum GESi tongi” asarida suv ombori, gidrotexnik inshootlar va keng tabiiy makonning o‘zaro uyg‘unligi tasvirlangan. Rassom industrial manzarani oddiy qurilish jarayoni sifatida emas, balki insonning tabiat imkoniyatlaridan foydalanish faoliyati bilan bog‘liq murakkab badiiy hodisa sifatida talqin qiladi.

Mazkur asarlarni bugungi ekologik tafakkur nuqtayi nazaridan tahlil qilish tabiat va taraqqiyot o‘rtasidagi munosabatning muhim jihatlarini ochib beradi. Bir tomondan, ular inson mehnati, bunyodkorlik va texnik taraqqiyotni ifodalasa, ikkinchi tomondan, tabiiy muhitning estetik qiymatini anglashga undaydi. Shu sababli Tansiqboyev ijodini nafaqat san’atshunoslik, balki ekologik-estetik tarbiya nuqtayi nazaridan ham o‘rganish muhimdir.

O‘zbek tasviriy san’atida plener rangtasvirining rivojlanishida Pavel Benkov ijodining ham o‘ziga xos o‘rni bor. Rassomning Buxoro, Samarqand va boshqa tarixiy shaharlarga bag‘ishlangan asarlarida me’moriy obidalar, hovuzlar, daraxtlar, ko‘chalar va kundalik hayot manzaralari tabiiy yorug‘lik hamda ranglar uyg‘unligida ifodalangan. Uning ijodida “Labi hovuz”, “Kuz. Hovuz bo‘yida” kabi asarlar tabiat va me’moriy muhitning o‘zaro aloqadorligini namoyon etadi.

Plener rangtasvirida tabiatni bevosita kuzatish, yorug‘lik va soya munosabatlarini aniqlash, ranglarning o‘zgaruvchanligini his qilish hamda fazoviy kenglikni tasvirlash muhim ahamiyatga ega. Bunda ufq chizig‘ining joylashuvi, oldingi, o‘rta va orqa planlarning o‘zaro munosabati, havo perspektivasi va kolorit yechimi kompozitsiyaning badiiy ta’sirchanligini belgilaydi. Ufq chizig‘ini tasvir yuzasining markazida joylashtirish har doim ham noto‘g‘ri yechim hisoblanmaydi, biroq uning o‘rni rassomning ijodiy maqsadi va tasvirlanayotgan manzaraning mazmuniga muvofiq tanlanishi lozim.

Shunday qilib, o‘zbek rassomlarining manzara asarlarida ona tabiatning go‘zalligi, milliy landshaft xususiyatlari va bunyodkorlik jarayonlari o‘ziga xos badiiy ifodasini topgan. Bu asarlarni o‘rganish yosh avlodda tabiatni estetik idrok etish, milliy qadriyatlarga hurmat va ekologik mas’uliyat hissini shakllantirishda muhim vosita

bo‘lib xizmat qiladi.

2. Badiiy ta’lim – ekologik madaniyatni shakllantirish vositasi

Insonning tabiatga bo‘lgan munosabati uning dunyoqarashi, estetik didi va ma’naviy madaniyati bilan bevosita bog‘liq. Tabiatni badiiy idrok etish, uning ranglari, shakllari, yorug‘lik va soya munosabatlarini anglash insonda atrof-muhitga nisbatan nozik kuzatuvchanlikni rivojlantiradi. Shu nuqtayi nazardan, tasviriy san’at ta’limi nafaqat ijodiy qobiliyatlarni shakllantirish, balki yosh avlodning ekologik madaniyatini yuksaltirishga ham xizmat qiladi.

Bo‘lajak tasviriy san’at o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida ekologik mazmundagi ijodiy topshiriqlar, tabiat manzaralarini kuzatish va tasvirlash, badiiy asarlarni tahlil qilish hamda amaliy mashg‘ulotlarni tashkil etish muhim pedagogik ahamiyatga ega. Bunday yondashuv talabalarning kasbiy kompetensiyalari bilan bir qatorda ekologik tafakkuri va estetik dunyoqarashini ham rivojlantiradi.

Mazkur jarayonda quyidagi ta’limiy yo‘nalishlardan samarali foydalanish mumkin:

Birinchidan, plener amaliyoti. Plener mashg‘ulotlari talabalarning tabiat bilan bevosita muloqotini ta’minlaydigan muhim ijodiy-pedagogik faoliyat turidir. Ochiq havoda naturadan etyud va chizgilar bajarish jarayonida talabalar tabiiy yorug‘likning o‘zgarishi, ranglar uyg‘unligi, fazoviy masofa va landshaft tuzilishini amaliy ravishda o‘rganadilar. Bunday mashg‘ulotlar uchun Namangan viloyatining tog‘ oldi hududlari, Chortoq va Pop tumanlarining tabiiy manzaralari, bog‘lar, daryo vodiylari hamda qishloq landshaftlari katta ijodiy imkoniyatlarga ega. Tabiat qo‘ynida ishlash talabalarda kuzatuvchanlik, mustaqil fikrlash va atrof-muhitga ehtiyotkorona munosabatni rivojlantiradi.

Ikkinchidan, ekologik mazmundagi mavzuli kompozitsiyalar yaratish. Talabalarga “Yashil makon – yashil kelajak”, “Orolbo‘yi ekologiyasi”, “Mening mahallam bog‘i”, “Tabiatni asraylik”, “Quyosh energiyasi – kelajak manbai” kabi mavzularda ijodiy topshiriqlar berish mumkin. Bunday kompozitsiyalar orqali talabalar dolzarb ekologik muammolarni badiiy obrazlar yordamida ifodalash, ramziy mazmun yaratish va o‘z ijodiy munosabatlarini namoyon etish imkoniyatiga ega bo‘ladilar. Natijada tasviriy san’at ekologik muammolarni anglash va jamiyatga yetkazishning ta’sirchan vositasiga aylanadi.

Uchinchidan, milliy va jahon tasviriy san’ati namunalarini tahlil qilish. O‘rol Tansiqboyev, Pavel Benkov, Nikolay Karaxan kabi rassomlarning manzara asarlarini o‘rganish talabalarda milliy san’at an’analariga hurmatni shakllantiradi. Asarlarni tahlil qilishda kompozitsiya, ufq chizig‘i, planlar, ranglar munosabati, yorug‘lik va havo perspektivasi kabi tasviriy vositalarga e’tibor qaratish lozim. Shu bilan birga, rassomlarning tabiatga munosabati, asarlarda ifodalangan ekologik va estetik g‘oyalarni aniqlash talabalarning san’atshunoslik tafakkurini rivojlantiradi.

To‘rtinchidan, ijodiy ko‘rgazmalar va ijtimoiy plakatlar tashkil etish. Ta’lim muassasalarida ekologik mavzularga bag‘ishlangan rasmlar ko‘rgazmasi, plakatlar tanlovi va ijodiy loyihalarni tashkil etish orqali talabalarning badiiy ishlari keng jamoatchilikka taqdim etilishi mumkin. “Tabiat – umumiy uyimiz”, “Bir nihol – ming ezgulik”, “Suvni asraylik”, “Kelajak avlod uchun yashil olam” kabi mavzulardagi ijodiy ishlar ekologik targ‘ibotning samarali shakllaridan hisoblanadi. Bunday tadbirlar san’atning nafaqat estetik, balki ijtimoiy-tarbiyaviy vazifasini ham namoyon etadi.

Beshinchidan, fanlararo integratsiyani rivojlantirish. Tasviriy san’at mashg‘ulotlarini ekologiya, geografiya, biologiya va o‘lkashunoslik fanlari bilan uzviy bog‘lash talabalarning tabiat haqidagi bilimlarini kengaytiradi. Masalan, ma’lum bir hudud manzarasini tasvirlashdan oldin uning geografik joylashuvi, o‘simlik dunyosi, iqlim xususiyatlari va ekologik holatini o‘rganish badiiy ishning mazmunan boy va ilmiy

asoslangan bo‘lishiga yordam beradi.

Ushbu pedagogik yondashuvlar natijasida talabalarda tabiatni kuzatish, badiiy tasvirlash, ekologik muammolarni anglash va ularning yechimlariga ijodiy munosabat bildirish ko‘nikmalari shakllanadi. Ayniqsa, bo‘lajak rassom-pedagoglar uchun bu jarayon muhim kasbiy ahamiyatga ega. Chunki ular kelajakda tasviriy san’at vositasida o‘quvchilarda estetik did, ekologik ong va tabiatga mas’uliyatli munosabatni shakllantiruvchi pedagoglar sifatida faoliyat olib boradilar.

Demak, badiiy ta’lim jarayonida tabiat manzaralarini o‘rganish va tasvirlash oddiy amaliy mashg‘ulot doirasidan chiqib, ekologik tarbiya, milliy qadriyatlarni anglash va estetik dunyoqarashni rivojlantirishga xizmat qiluvchi yaxlit pedagogik jarayonga aylanadi.

Adabiyotlar tahlili

Yangi O‘zbekistonda ekologik barqarorlikni ta’minlash, tabiiy resurslarni muhofaza qilish va atrof-muhitga mas’uliyatli munosabatni shakllantirish masalalari qator me’yoriy-huquqiy hujjatlar va ilmiy manbalarda o‘z aksini topgan. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasida fuqarolarning qulay atrof-muhitga ega bo‘lish huquqi hamda tabiatga ehtiyotkorona munosabatda bo‘lish majburiyatining belgilanishi ekologik madaniyatni rivojlantirishning huquqiy asoslarini tashkil etadi. Shuningdek, mamlakatning taraqqiyot strategiyalari va ekologik yo‘nalishdagi davlat dasturlarida yashil hududlarni kengaytirish, suv resurslaridan oqilona foydalanish va ekologik xavfsizlikni ta’minlash masalalariga alohida e’tibor qaratilgan.

Sh. I. Ibadullayevaning “Tasviriy san’at tarixi” darsligida tasviriy san’atning tarixiy rivojlanishi, turli janrlarning shakllanishi va badiiy ifoda xususiyatlari yoritilgan. O‘zbek tasviriy san’atining rivojlanish jarayonlarini o‘rganishda ushbu manba muhim nazariy asos bo‘lib xizmat qiladi. O. N. Shomurodovning “Tasviriy san’at tarixi” o‘quv qo‘llanmasida esa manzara, portret, natyurmort va boshqa janrlarning o‘ziga xos xususiyatlari haqida ma’lumotlar berilgan.

U. Sh. Ismatovning “Rangtasvir” o‘quv qo‘llanmasida rangtasvirning nazariy va amaliy asoslari, ranglar uyg‘unligi, yorug‘lik-soya munosabatlari hamda tasviriy ifoda vositalari yoritilgan. M. J. Mahmudovning “Kompozitsiya” o‘quv qo‘llanmasi esa badiiy asar yaratishda kompozitsion yaxlitlik, shakl va ranglar mutanosibligi, obrazli fikrlash kabi masalalarni o‘rganishda muhim ahamiyatga ega.

Mazkur adabiyotlar tahlili shuni ko‘rsatadiki, ekologik barqarorlik, tasviriy san’at va badiiy ta’lim masalalari alohida yo‘nalishlarda o‘rganilgan bo‘lsa-da, ularni “Yangi O‘zbekiston: tabiat go‘zalligi va taraqqiyoti” mavzusi doirasida o‘zaro integratsiyalashgan holda tadqiq etish muhim ilmiy-amaliy ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, manzara janri, plener mashg‘ulotlari va ekologik mazmundagi mavzuli kompozitsiyalarning bo‘lajak rassom-pedagoglarda ekologik tafakkur hamda estetik madaniyatni shakllantirishdagi imkoniyatlarini o‘rganish mazkur maqolaning asosiy ilmiy yo‘nalishini belgilaydi.

Tadqiqot metodologiyasi

Mazkur tadqiqotda Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ekologik islohotlar, tabiat go‘zalligini asrash va mamlakat taraqqiyoti jarayonlarining tasviriy san’at hamda badiiy ta’lim bilan o‘zaro aloqadorligini o‘rganishga yo‘naltirilgan ilmiy yondashuvlardan foydalanildi. Tadqiqot jarayonida ilmiy tahlil, kuzatish, taqqoslash, umumlashtirish, tarixiy-qiyosiy va san’atshunoslik tahlili metodlari qo‘llanildi.

Shuningdek, o‘zbek tasviriy san’atida manzara janrining rivojlanishi, O‘. Tansiqboyev va P. Benkov kabi rassomlarning ijodiy merosi badiiy tahlil asosida o‘rganildi. Rangtasvir asarlarida tabiat obrazining ifodalanishi, kompozitsion tuzilish, ranglar uyg‘unligi, yorug‘lik va havo perspektivasining badiiy-estetik xususiyatlari tahlil qilindi.

Tadqiqotning pedagogik yo‘nalishida plener mashg‘ulotlari, ekologik mazmundagi mavzuli kompozitsiyalar va ijodiy topshiriqlarning bo‘lajak rassom-pedagoglarda

ekologik tafakkur hamda estetik madaniyatni shakllantirish imkoniyatlari nazariy jihatdan o‘rganildi. Shuningdek, ekologik ta’lim va tasviriy san’at integratsiyasiga asoslangan metodik yondashuvlar umumlashtirildi.

Tadqiqot metodologik asosini tabiat va inson munosabatlarining uzviyligi, ekologik barqarorlik, milliy badiiy merosni o‘rganish hamda ta’lim jarayonida estetik tarbiyani rivojlantirish tamoyillari tashkil etadi. Ushbu metodlar orqali ekologik islohotlar, tasviriy san’at va badiiy pedagogikaning o‘zaro bog‘liqligini ochib berish hamda tegishli ilmiy-amaliy takliflar ishlab chiqish ko‘zda tutildi.

Natijalar va ularning tahlili

Tadqiqot davomida Yangi O‘zbekistonda amalga oshirilayotgan ekologik islohotlar, tabiatni muhofaza qilishga qaratilgan tashabbuslar hamda ularning tasviriy san’at va badiiy ta’lim bilan o‘zaro aloqadorligi tahlil qilindi. O‘rganishlar natijasida ekologik barqarorlikni ta’minlash, tabiiy landshaftlarni asrash va yashil hududlarni kengaytirish mamlakatning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyoti bilan chambarchas bog‘liq ekanligi aniqlandi.

Tahlillar shuni ko‘rsatadiki, “Yashil makon” umummilliy loyihasi, Orolbo‘yi mintaqasida amalga oshirilayotgan ko‘kalamzorlashtirish ishlari hamda qayta tiklanuvchi energiya manbalarini rivojlantirishga qaratilgan chora-tadbirlar ekologik madaniyatni shakllantirish uchun muhim asos yaratmoqda. Ushbu jarayonlar tabiatni faqat tabiiy boylik sifatida emas, balki jamiyatning estetik, ma’naviy va madaniy qadriyati sifatida anglash zarurligini ham ko‘rsatadi.

Tasviriy san’at namunalari tahlili natijasida o‘zbek rassomlik san’atida tabiat va inson bunyodkorligi mavzusi muhim badiiy yo‘nalishlardan biri ekanligi namoyon bo‘ldi. Xususan, O‘. Tansiqboyev asarlarida O‘zbekistonning betakror tabiati, keng dalalari, tog‘ manzaralari va bunyodkorlik jarayonlari o‘ziga xos rangtasvir vositalari orqali ifodalangan. P. Benkov ijodida esa tabiiy yorug‘lik, ranglar uyg‘unligi va tarixiy-me’moriy muhitning o‘zaro aloqadorligi yaqqol namoyon bo‘ladi. Ushbu asarlarning badiiy tahlili manzara janrining insonda tabiatga mehr, estetik zavq va milliy qadriyatlarga hurmat tuyg‘ularini shakllantirishdagi imkoniyatlarini ochib berdi.

Tadqiqotning pedagogik jihatlari tahlili asosida plener mashg‘ulotlari, ekologik mavzudagi mavzuli kompozitsiyalar va ijodiy ko‘rgazmalar bo‘lajak rassom-pedagoglarning kasbiy hamda estetik tayyorgarligini rivojlantirishda muhim vosita ekanligi asoslandi. Xususan, tabiat manzaralarini bevosita kuzatish va tasvirlash orqali talabalarda ranglarni farqlash, kompozitsion yaxlitlikni anglash, tabiiy muhitni badiiy idrok etish va ekologik muammolarga ijodiy yondashish ko‘nikmalarini rivojlantirish imkoniyati mavjud.

Shuningdek, Namangan viloyatining tabiiy landshaftlari, tog‘ oldi hududlari, bog‘lari va daryo vodiylaridan plener mashg‘ulotlarida foydalanish bo‘lajak rassom-pedagoglar uchun muhim amaliy imkoniyatlarni yaratadi. Bunday mashg‘ulotlar mahalliy tabiatni badiiy o‘rganish bilan birga, talabalarda o‘z hududining tabiiy boyliklariga nisbatan mas’uliyatli munosabatni shakllantirishga xizmat qiladi.

Tadqiqotning asosiy natijasi shundan iboratki, tabiat go‘zalligini tasviriy san’at vositasida anglash va targ‘ib qilish ekologik tarbiyaning muhim tarkibiy qismi bo‘lib, Yangi O‘zbekistonning barqaror taraqqiyoti uchun zarur bo‘lgan ekologik va estetik madaniyatni rivojlantirishga xizmat qiladi.

Olib borilgan tahlillar shuni ko‘rsatadiki, Yangi O‘zbekistonda tabiatni muhofaza qilish va mamlakat taraqqiyotini ta’minlash o‘zaro uzviy bog‘liq jarayonlar hisoblanadi. “Yashil makon” umummilliy loyihasi, Orolbo‘yi mintaqasida amalga oshirilayotgan ekologik tashabbuslar, qayta tiklanuvchi energiya manbalaridan foydalanish hamda “yashil” iqtisodiyotga o‘tish borasidagi islohotlar ekologik barqarorlikni ta’minlashning muhim omillari sifatida namoyon bo‘lmoqda.

Tadqiqot davomida o‘zbek tasviriy san’atida ona tabiat va bunyodkorlik obrazining badiiy ifodasi ham muhim ahamiyat kasb etishi aniqlandi. Xususan, O‘. Tansiqboyev va P. Benkov kabi rassomlarning ijodiy merosida tabiat go‘zalligi, milliy landshaft xususiyatlari hamda inson mehnati o‘ziga xos kompozitsion va rangtasvir yechimlari orqali ifodalangan. Tadqiqot natijalaridan kelib chiqib, quyidagi amaliy takliflar ishlab chiqildi:

Oliy ta’lim muassasalarining tasviriy san’at yo‘nalishlari o‘quv dasturlariga “Yashil makon”, “Orolbo‘yida hayot”, “Yangi O‘zbekiston manzaralari” kabi ekologik mazmundagi ijodiy topshiriqlarni keng joriy etish.

Plener mashg‘ulotlarini tabiiy landshaftlar, tarixiy maskanlar, yangi barpo etilgan bog‘lar va zamonaviy ekologik obyektlarda tashkil etish.

Talabalarning “Yangi O‘zbekiston tabiati” mavzusidagi ijodiy ishlaridan iborat ko‘rgazmalar, tanlovlar va badiiy loyihalarni muntazam o‘tkazish.

O‘. Tansiqboyev, P. Benkov va boshqa manzara janri namoyandalarining ijodini rangtasvir va kompozitsiya mashg‘ulotlarida ekologik-estetik tarbiya nuqtayi nazaridan chuqur o‘rganish.

Tasviriy san’at, ekologiya va geografiya fanlari o‘rtasidagi fanlararo integratsiyani kuchaytirish orqali talabalarning ekologik dunyoqarashi va ijodiy tafakkurini rivojlantirish.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, ona tabiatni asrash, uning betakror go‘zalligini qadrlash va kelajak avlodlarga yetkazish jamiyatning muhim ma’naviy hamda ijtimoiy vazifalaridan biridir. Tasviriy san’at esa tabiat go‘zalligini badiiy obrazlar orqali namoyon etish, inson qalbida estetik zavq va ekologik mas’uliyat tuyg‘ularini shakllantirishga xizmat qiladi. Shu bois ekologik islohotlar, badiiy ijod va pedagogik ta’limning o‘zaro uyg‘unligi Yangi O‘zbekistonning barqaror taraqqiyoti va ekologik madaniyatli avlodni tarbiyalashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi. – Toshkent: O‘zbekiston, 2023.

2. Atrof-muhit holati to‘g‘risida milliy ma’ruza: O‘zbekiston. – Toshkent: O‘zbekiston Respublikasi Ekologiya, atrof-muhitni muhofaza qilish va iqlim o‘zgarishi vazirligi, 2023.

3. Ibadullayeva Sh.I. Tasviriy san’at tarixi: darslik. – Buxoro, 2023.

4. Ismatov U.Sh. Rangtasvir: o‘quv qo‘llanma. – Chirchiq: Chirchiq davlat pedagogika universiteti, 2023.

5. Mahmudov M.J. Kompozitsiya: o‘quv qo‘llanma. – Chirchiq: Chirchiq davlat pedagogika instituti, 2022.

6. Shomurodov O.N. Tasviriy san’at tarixi (portret, manzara, natyurmort, animalistik, batal janrlari): o‘quv qo‘llanma. – Buxoro: Sadriddin Salim Buxoriy Durdona, 2021.

7. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 2-dekabrdagi PQ–436-son qarori. “2030-yilgacha O‘zbekiston Respublikasining ‘yashil’ iqtisodiyotga o‘tishiga qaratilgan islohotlar samaradorligini oshirish bo‘yicha chora-tadbirlar to‘g‘risida”.

8. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni. “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekistonning taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”.

9. BMT Bosh Assambleyasi. Orolbo‘yi mintaqasini ekologik innovatsiyalar va texnologiyalar hududi deb e’lon qilish to‘g‘risidagi rezolyutsiya. – 2021-yil 18-may.